

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרָשַׁת תּוֹלְדֹת

ב' כסלו תשע"ט

הפטרה: מושא דבר ה'

ברכת לבנה החל מחמישי בלילה

יציאת השבת ר"ת 17:46

גיליון 505

בניסת השבת:

16:10

ירושלים: 16:08

יציאת השבת:

17:21

ירושלים: 17:21

גַּם פְּרוּךְ יִהְיֶה

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

כאשר עשיו מגיע ליצחק אביו לברכה, מתגלה כי אחיו יעקב הקדימו. מצד אחד מודגש כי יצחק חרד 'חרדה גדולה', אך מצד שני יצחק מתבטא בבהירות ביחס לברכת יעקב ואומר 'גַּם פְּרוּךְ יִהְיֶה'. הכיצד? אפשר לומר, כי עד עכשיו חשב יצחק כי עשיו הוא איש השדה הצדיק, אך כעת התברר לו כי טעה ויעקב, שהיה איש תם יושב אוהלים, היה גם איש השדה היודע "להסתדר" בעולם הגדול, וכל זה על פי תורה ומצוות. וכפי שנראה בהמשך בדברי יעקב אבינו: 'עם לבן גרתי' – ואף על פי כן ותר"ג (אותיות גרתי כמו תרי"ג) מצוות שמרתי.

כאשר מתגלית חכמתו של יעקב, מתגלית זכותו האמתית לברכות כפי שהם נשמעות מפיו של עשיו עצמו: "ויאמר: הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים, את בברתי לקח, והנה עתה לקח בברתי". עשיו מודה במכירת הבכורה ולפי זה הוא מודה כי גם הברכות מגיעות ליעקב. עשיו ניבא כלשון אחת ובסגנון אחד, שכן אותיות בברתי ואותיות בברתי שוות. לומר לך שבעל הבכורה הוא בעל הברכה.

יעקב הוכיח במעשיו כי הוא ראוי לברכות יותר מעשיו גם אליבא דיצחק, הוא התמודד עם עשיו בחכמה, וכדברי יצחק "בא אחיך במרמה (ובתרגום: בחכמה) ויקח בברכתך" והוכיח כי לא רק בד' אמות של הלכה הוא מצוי אלא גם בעולם המעשה, ולכן דווקא הוא ראוי לברכת אברהם ויצחק ולהמשיך את דרכם של האבות הקדושים. היה כאן בירור מציאותי בבחינת "כל דאלים גבר", שהסברא העומדת ביסוד העניין היא, שהאדם החושב שלו מגיע באמת הדבר, עשה כל מאמץ כדי לזכות בו! דווקא יעקב העושה בעורמה מדרתו היא מדת האמת. מדת האמת לא תתברר לעולם, במי שלא יעסוק בדרך ארץ ובמסחר, מדת האמת מתבררת דווקא באדם המתמודד על כל צעד ושעל ברמאות ושקר ואף על פי כן שומר על נקיין מעשיו וטוהר נפשו. כך יעקב אבינו עליו השלום מתמודד במציאות סבוכה זו ויכול לה, זו הסיבה שגם יצחק מודה כי יעקב ראוי לברכות באומרו: "גַּם פְּרוּךְ יִהְיֶה".

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

יעקב ועשיו - שתי דרכים בעבודת ה'?

התורה מספרת לנו כי יעקב היה איש תם יושב אוהלים, ואילו עשיו היה איש ציד איש שדה. לכאורה, מיוצגות פה שתי סוגי עבודת ה', בדרך לימוד התורה או בדרך של עסקנות ועשייה.

ותלך לדרוש את ה'

לאחר עשר שנות עקרות רבקה נפקדת. ואולם הריונה של רבקה אינו רגוע, עד כדי כך שרבקה אומרת: "אם כן למה זה אנוכי?" משפט זה קשה, שהרי רבקה חתתה כל כך להריון, ולמה יחשב בעיניה צער ההריון כל-כך מול הלידה? על הפסוק: "ויתרוצצו הבנים בקרבה" - מעיר רש"י 'מקרא זה אומר דרשני', ומביא את דרשת חז"ל:

"כאשר היתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרנס לצאת. עוברת על פתחי עכו"ם, עשיו מפרנס לצאת". לפי דרשה זו מובנת תמיהתה של רבקה "אם כן למה זה אנוכי?" רבקה תמחה, איך יתכן שהעובר שבקרבה "מתעורר" בעוברה על פתחי תורה, ואותו עובר מתעורר גם בעוברה על פתחי עבודה זרה?

יעקב כרועה צאן

אפשר לומר על דרך הדרש, שכאשר הרגישה התרוצצות זו גם על פתחי עבודה זרה שאלה: "אם כן למה זה אנוכי?" כלומר, בידעה כי עתיד להיות לזרעה ציווי ה' באמונת האל וביחודו "אנוכי ה' אלוךך", ולפיכך אמרה היא, אם העובר מתעורר לחיים מול פתחי עבודה זרה, א"כ למה זה הציווי 'אנוכי'?

פתרון התעלומה נעשה על ידי הליכת רבקה לדרוש את ה'. בימינו יש בדיקת הדמיה בהריון (אולטרא סאונד), אבל רבקה זוכה לבדיקה רוחנית, שאין עליה עוררין, הרואה לא רק את מצבו הפיזי של העובר, אלא גם את מצבו הרוחני! וכך נאמר לרבקה בבית מדרשם של שם ועבר: "שני גויים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו ולאום מלאום יאמץ ורב יעבוד צעיר".

התעלומה נפתרה, לא מדובר בעובר אחד, אלא בשניים. שניים שיפרדו דרכיהם מבטן ולידה. האחד נוטה מבטן לפתחי תורה והאחר לפתחי עבודה זרה. כבר מנבואה זו יודעת רבקה כי רק בן אחד ימשיך את דרכו של יצחק בדרך התורה והמצוות, ואם נודע לה דבר זה, הרי היא מחויבת לסייע לו בזה.

וּיֵאָהֵב יִצְחָק אֶת עֲשִׂיו כִּי צִיד בִּפְיוֹ וּרְבֵקָה אוֹהֶבֶת אֶת יַעֲקֹב

כיצד יתכן שיצחק אוהב את עשיו? ומדוע דווקא רבקה אוהבת את יעקב? תירוץ פשוט נוכל לומר לפי דברינו הנ"ל. כיון שרבקה הלכה לבדה לדרוש את ה' ושמעה את דברי ה' ביד נביאיו שם ועבר, ידעה שהאחד יהיה איש תם יושב אוהלים והשני רשע, ואם יעקב איש צדיק תמים הרי היא יכולה להסיק מה האחר גם מבלי לבדוק את מעשיו.

נוסף לכך, נוכל לומר, כי רבקה היתה אחות לבן, היא הכירה רמאים מצוין וידעה לזהות אותם, ולפיכך הבחינה בין יעקב לעשיו.

אך עדיין קשה. מילא רבקה יודעת שיש לאהוב את יעקב, אך מדוע יצחק אהב את עשיו? הכתוב מציין את סיבת הדבר "כי ציד בפיו". וברש"י: "שהיה (עשיו) צד אותו ומרמהו בדבריו" וכבר פירש רש"י "יודע ציד – לצוד ולרמות את אביו בפיו ושואלו: אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן? כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות".

כיצד בשאלות אלו צד את יצחק? והלא אין מעשרין את המלח והתבן ואין זה אלא עמארצות לשמה! אלא יש לומר ששאלתו של עשיו היתה מתוחכמת. הוא טען לפני אביו כי הוא יודע לרומם את החומר הגשמי לרוחני. ואף על פי שהוא איש ציד איש שדה, הרי את השדה הוא הופך לבית מדרש, לאוהל. ודווקא משום כך שאל איך אפשר לרומם מן החומר את המלח ואת התבן, שהרי אין מעשרים אותם, ואילו את יתר גידולי השדה 'מתקנים' על ידי מעשר!

דבר זה, ללא ספק, גרם ליצחק לחשוב שעשיו צדיק גדול היודע לקדש את החומר ולפיכך קרבו ואהבו יותר מיעקב, שהרי להיות צדיק בד' אמות של בית המדרש פחות קשה מלהיות צדיק בשדה, בעולם החומר. בכך הוכיח, לכאורה, עשיו שהוא ראוי לכבדה ולעבודת ה' התלויה בה, כך היה עשיו צד את אביו.

מדוע היה צריך יעקב לעמול על הברכות?

האם לא יכלה רבקה לגלות ליצחק כי היתה לה התגלות נבואית: ורב יעבוד צעיר? מדוע היו צריכות לכהות עיניו של יצחק כדי שיעקב יקבל את הברכות, הרי הקב"ה יכל לתת בלבו לברך את יעקב? והפשוט ביותר אילו יעקב היה נולד ראשון, בכור לעיני הכל! אם כן, מדוע היה צריך יעקב לעמול על הברכות?

ודאי נוכל לענות את אשר כתבנו קודם, כי דוקא בדרך בה היה על יעקב להשיג את הברכות התגלה כוחו כי הוא הראוי להן. עוד נוכל להוסיף, כי אינו דומה דבר שאתה עמל עליו להשיגו למה שבא לך בקלות, שאין אתה מעריך אותו כראוי, רק מה שעמלת עליו בכל כוחך תעריך כראות.

הלכות פדיון בכור

- א. נאמר בתורה "וידבר ה' אל משה לאמר: קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא..." וזו מצות עשה על כל איש מישראל לפדות את בנו הבכור לאמו הישראלית.
- ב. אין פדיון הבן תלוי אלא בפטר רחם, שאם אינו בכור לאם, אף על פי שהוא בכור לאב, וכגון שהאשה היתה נשואה לאדם אחר והביאה ממנו ילד, ונתאלמנה או נתגרשה ונשאת לאחר, ונולד לו בן בכור ממנה, אין צריך לפדותו, מאחר שאינו בכור לאם. ואם יש לו כמה נשים ויש לו בכור מכל אחת ואחת, חייב לפדות את כולם.
- ג. בן בכור שנולד בניתוח קיסרי, אביו פטור מלפדותו, כי קדושת בכור היא רק כשהוא פטר רחם ונולד באופן רגיל, ולא כשנולד בניתוח קיסרי. וכן הבן שיוולד אחרי בן זה, אינו טעון פדיון, מפני שקדמו אחר.
- ד. כהנים ולויים פטורים מפדיון הבן, ואפילו אם הבעל הוא ישראל, והאמא היא כהנת או לוייה, אין הבן חייב בפדיון, שאין הדבר תלוי באב אלא באם, שנאמר: "פטר רחם בישראל".
- ה. מעיקר הדין די בשיעור שלשים דרהם כסף מזוקק למצות פדיון הבן, או שיווי השיעור הנ"ל, שהוא כתשעים גרם. אולם לפי המנהג שנהגו מדורי דורות בירושלים, יש לתת שלשים ואחד דרהם כסף טהור, או שיווי, שהוא כתשעים ושלש גרם כסף טהור. ויש לעקוב תמיד אחר מחיר כסף טהור, ולתת לפדיון הבן בהתאם למחירו המשתנה בשוק, שיעור של כתשעים ושלש גרם כסף טהור כולל מס ערך מוסף.
- ו. מותר לפדות הבן הבכור במדליות, אף-על-פי שאינם הילך חוקי בשוק, שאין עליהם כל ערך נקוב, ואינם מטבעות רשמיים המונפקים ע"י בנק ישראל. וזאת מאחר שיש בהם כסף טהור בשיעור של חמשת שקלים כסף, וכל זה באופן שבכל מדליה יש כ- 19 גר' כסף טהור, ובחמש מדליות כאלה יש שיווי של כתשעים ושלש גרם כסף טהור, שיש בזה די לשיעור חמשת שקלים למצות פדיון הבן. ונכון לציין במדליה את הפסוק: "ופדיו מבן חדש תפדה בערך כסף חמשת שקלים בשקל הקודש".
- ז. אין הבכור ראוי לפדיון אלא עד שיעברו עליו שלשים יום, שנאמר "ופדיו מבן חדש תפדה". ואחר שלשים יום יפדוהו מיד שלא ישהה המצוה. ואם חל יום שלשים ואחד להיות בשבת, אין פודין אותו בשבת, אלא ימתין עד יום ראשון.
- ח. כבר פשט המנהג לערוך את פדיון הבן גם בלילה, ולא חוששין למה שכתב הש"ך שהמנהג לפדות את הבן דוקא ביום.

לעילוי נשמת אמור"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאח ציטרון. שרה בת שמחה. מרים יהודה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עזר בן עישה. תקוה בת עזיזה. אלגרה בת ג'אן. אסתר בת זוהרה. מול בת ענולה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. הראל בן אביגיל. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיטל מוריה אדרי הי"ו. **להחזרת נעדר צה"ל ושבויו ובהם:** אורון שואל, הדר גולדרי, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו.

לעילוי נשמת: הגר"י יוסף זצוק"ל. הגר"מ אליהו זצוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן. הרב שלמה צורף. יונה יזה. סופר מנחם. אליאור קדושים. הרב אברהם צוקרמן. יצחק עמירם. נדיר נחום. נסים כהן. רובי צעדי. יצחק בן מול מורדכי. מרדכי ומשה מורדכי. ישראל אברהם נתן. אברהם אוהיו. מרדכי צאני. ראובן אלון בן נוסיה. יצחק ועמרם אטאם. ר' חיים אוהננה. לוי יצחק אמדרי. אורן מועלים. אליהו טייטל. דוד חג'בי. דוד גרוסברג. יואל דללי. עמוס דמרי. סימנטוב משה יהודה. ישראל בן גמור. רבי דוד הכהן. ישראל בן שושנה. נעים משה. אהרן מורדכי. יצחק ושמחה אילוז. נסים וסוליקה שושן. יצחק ולאח אסטרנו. נדירה שמעון. מנירה לוי. ליט שבת. אסתר בת תורא. אסתר חדר. חנה יצחקי. דינה פונדק. אליהו בת פריחה. תירצה ויגדון. אסתר וענבר נחום. דניאל אלמליח. מרים וענני. עזיזה עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. נעימה בת מלידה. לואיזה מדר. זוהרה בת חנה. עליזה כהן. שרה אולילאל. יוכבד ועקני. עישה דהן. ברכה סופן. רותי אנול. סבטלנה בת אולנה. אסתר איבני. כמיסה דידי. כמיסה כהן. אליס טובול. אילה שחר. רבקה ישעיהו. אריאל דרסיובר ז"ל.

ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריץ, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

לעילוי נשמת: אליהו אדרי, אוסיף ברום, יוסף כהן, מול ואליהו תורג'מן, סימנטוב ולירון יהודה ז"ל.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה